বিভঙ্গ-অভঙ্গ
ত্ৰিভঙ্গ ভঙ্গিম ৰূপ
লেখ নাই
জোখ নাই
স্বৰূপ-কুৰূপ।

সাগৰে-বেলিয়ে মিলি
পাতে কিনো খেলিমেলি
ৰূপান্তৰেদি ৰয়
যুগান্তৰৰ নই
বেমেলিৰে ধেমালি
ধেমালিৰে বেমেলি
বেমেলিয়ে ধেমালিয়ে
পৃথিৱী দেৱতা হয়
নিতে নিতে নৱৰূপ মালী।

সোণ-ৰূপ-জুই
জ্বলিছে তাৰৰ ছুই—
সোণ জ্বলে, ৰূপ জ্বলে,
সোণ-ধান জ্বলে
দেশ-মহাদেশ জ্বলে
নানা মণি-মৰকত মুকুতা ভস্ম
নৱসৃষ্টিৰ গৈ সিয়ে হয় চস্ম।

সেই ছাই-ভস্ম সানি
মানুহ বৰাগীটোৱে
দিগম্বৰ হৈ ফুৰে তোৰ গান গাই
তই মাথোঁ হাঁহ চাই চাই।

নতুনৰো নতুনেৰে ঘূৰি ঘূৰি আহ তই মানৱৰ জন
নৱ আলোকৰে পিন্ধি সুৰভিত অঞ্জন
মানুহ বৰাগীটোৱে
ভস্মকে মুঠি মাৰি
ফুকে তোৰ নৱ সুৰ-মন্ত্ৰ
উঠে জ্বলি পৃথিৱীত আৰু এক নবীন মানৱ নৱতন্ত্ৰ
গুমগুমনিৰে চলে
মহাকাল যন্ত্ৰ।

আমীৰ ফকীৰ হৈ যায়
ফকীৰ আমীৰ হৈ
হীৰা-মণি-মুকুতাৰে
কাৰেং শুৱায়,
নটীয়ে কাচোন কাচি
সুৰ নিগৰাই নাচি
ৰূপৰ মাজেদি তোৰ
প্ৰকাশৰ বিকাশৰ বসন্ত গায়
তোৰে খেলা তয়ে থাক চাই।

তাৰ মাজে মাজে মই
তোকেই বিচাৰি ফুৰোঁ
নাপাই নাপাই;
মোক অহা দেখিলেই
আকউ লুকাৱ তই
থকা যেন লাগিছিল
পিছে দেখোঁ তই তাত নাই।

নতুন দেশলৈ যাওঁ
গান গাই গাই
তোৰে গুণ ইনাইবিনাই,
তই লুকাবলৈ ভাল
পিন্ধি ললি জটাজাল
পাতি ললি
মায়া ছায়াবাজী-হাট
ক'লা-বগা মেলা ;
মোৰে য'তে নবীন প্ৰপঞ্চ
মঞ্চে মঞ্চে
মাথোঁ তোৰ লুকাভাকু খেলা।

'বজা, বজা, বজা বাঁহী
অসীম সুন্দৰ—
যাত্ৰা-বাটটো মোৰ
সুৰ-কল্লোলেৰে তোৰ
কৰি দে মুখৰ
জীৱনলৈ আহক বসন্ত
অৰূপৰন্ত তোৰ হাঁহিৰে শ্ৰীমন্ত।'

কণ্ঠত জাগোক মোৰ
তোৰেই কলাপী,
গাম মই তোৰ গান
আলাপী-বিলাপী ;
জিভাত দিয়ক থিত
তোৰেই ভাৰতী,
জীৱনে জীৱনে গাম
তোৰেই আৰতি।

ওঁঠত বজাই দে
তোৰে ৰঙা হাঁহি,
তোৰ সুৰ-সুৰদীৰে
বজামে বাঁহী।
চকুত জ্বলক মোৰ
তোৰ দিব্যজ্যোতি,
তাৰেই দেখিম মই
তোৰেই ছবিটি।
হাতত তুলি দে মোৰ
তোৰেই লেখনী
লিখি যাম ইন্দ্ৰধনু
নানা দিব্য বৰণৰ
উজ্জ্বলিব অৰ্কমালা-মণি।

মিছা!
মিছা মোৰ গৰ্ব্ব-অহঙ্কাৰ,
মিছা মোৰ কাব্যৰ সম্ভাৰ
মিছা মোৰ যত অলঙ্কাৰ
ব্যৰ্থ মোৰ কামনাৰ, বাসনাৰ হেঁপাহ আশাৰ
শত শত ফল-ফুল ষোড়শোপচাৰ।

মই ৰচা গানবোৰে
তোক মাথোঁ ব্যঙ্গ কৰে
মোৰ বৰ্ণনাই মাথোঁ
তোক কৰে ম্লান
তই যে মহান।

মোৰ সুৰে
মাথোঁ দূৰে দূৰে
ভয়-ভীত সঙ্কুচিত ভৃত্য সম ঘূৰে,
তোৰ ই বিৰাট ৰূপ
সমস্তে নেদেখি মাথোঁ
বলিয়াবতিয়া বকি ফুৰে।

তোৰ পদৰেণু এটা
পায় কি নাপায় সি
তাক পোৱা বুলি কৈ মিছা দম্ভ কৰে,
মোৰ গীত-ছন্দ
সুৰ মনোহৰ মকৰন্দ
যত কাব্য-কাৰিকৰী
সুচিত্ৰ বিচিত্ৰ যত
জগ-জন মনোহাৰী,
ঝঙ্কৃত পদবন্ধ
সকলোৱে অন্ধ
উমানে উমানে গায় গান
তোৰ দেখা নাই।

মোৰ যত
সংশ্লেষণ, বিশ্লেষণ
গঢ়ন-পিতন
খনিকৰী, স্থপতিৰ মন্থন-গ্ৰন্থন
একোৱে নোখোলে তোৰ মহাঅৱগুণ্ঠন।

মোৰ যত সাহিত্য-বিজ্ঞান
তোৰ মাথোঁ কৰে অপমান।

মোৰ তনু-মন ধন-জন
আজি তোতে কৰিলোঁ সমৰ্পণ
তই মোৰ পূজাৰ অতীত,
নিজেই নিদিলে ধৰা
কিহেৰে ধৰিম তোক
নিজে আহি নিজে
মোতে তই
দে আজি থিত্।

আজি আৰু মই নাই
নাই আৰু মই,
ময়েই যে তই হলোঁ
তই হলোঁ মই।

ৰূপৰ যমুনা মই
তই বৰ অপৰূপ গঙ্গা
অনন্ত অঙ্গা
মিলি দুয়ো যাওঁ বৈ বৈ।

ৰূপ-অৰূপৰ আজি
হৈ যাওক সঙ্গম,
ভুবন মুগ্ধ হওক
মুগ্ধ হওক যত জীৱ-জঙ্গম।

জগতৰ যত তীৰ্থগামী
সুন্দৰকামী
তোতে মোতে অৱগাহি
কৰি যাওক পুণ্য-সঞ্চয়
বন্দনা-স্তুতি গ'ক জয় ৰূপ-অৰূপৰ জয়।

আজি কিনো মহানন্দ
আজি মোব
অভিনব, ছুলড়ী লেচাবী কত ছন্দ
গীত-সুব লয়-মান মাত্রা
সার্থক সুন্দব যাত্রা ॥

কলিকতা
১-৭-৪৩

শিল্পীৰ আলোক-যাত্ৰা

ঃ প্ৰথম প্ৰকাশ ঃ

শিল্পী মই
ময়ে শিল্পী
আন্ধাৰৰ সতে যুঁজি পোহৰলৈ যাওঁ,
মানুহৰ জীৱনৰ খোঁটালিয়ে খোঁটালিয়ে
ভিতৰে-বাহিৰে মই
ৰঙা-নীলা-হালধীয়া
সাতো বৰণীয়া
মুনুমুৰা আলোকৰ
চাকিটি জ্বলাওঁ।

চিৰসুন্দৰৰ কৰি চিৰআৰাধনা
মানুহৰ বুকুলৈ
মানুহৰ মনলৈ
মানুহৰ সৃষ্টিলৈ
চিৰসুন্দৰ নমাওঁ।

ওপজা গাঁৱৰ মোৰ বকুলতলৰ পৰা
জুৰিটিৰ পাৰে পাৰে
বনঘোৰা বিহুনাম গাই
লুইতৰ দুপাৰৰ কহুঁৱা-বনত
বৰগীত গাওঁ।

লুইতৰ পাৰে পাৰে বীণ বাই যাওঁ
গাঁৱে-ভূঁঞে চহৰে-নগৰে
মানুহৰ ঘৰে ঘৰে
জ্বলাই নতুন চাকি ;

শিল্পী-মনৰ কথা
শিল্পী-প্ৰাণৰ ব্যথা
শিল্পীৰ সপোনৰ
নৱতম মানৱৰ
জন-জীৱনৰ
শিল্পৰ যত গুণাগাথা,
দুখীয়াক-সুখীয়াক
নগৰীয়া, চহৰীয়া, গাঁৱলীয়াক
বণুৱাক, বনুৱাক
হজুৱাক, চহুৱাক
মুনিহ আৰু তিৰোতাক
অভিনৱ ভাষাৰে শুনাওঁ।

শিল্পী মই—পোহৰৰ বাটে বাটে যাওঁ
চিৰসুন্দৰৰ মই অনন্তধ্যানী হৈ
সৌন্দৰ্য্যৰ বৈচিত্ৰ্যেৰে
নৱ নৱ ধেমালিৰে
আনন্দ বিলাওঁ
ঘৰে ঘৰে নতুনৰ চাকিটি জ্বলাওঁ।

লুইতৰ পাৰে পাৰে
ভাৰত সাগৰলৈ
মুকুতা বিচাৰি ভটীয়াওঁ।

ওপজা গাঁৱৰ পৰা
নিজবাৰ পাৰেদি
জান-জুৰি-নৈয়েদি
লুইতৰ ৰূপালী বালিয়ে মই
জোনাকত বালি-ভাত খাই
সোৱণশিৰীয়া সোণ দিনৌ কমাওঁ।
মাৰ যোৱা বেলিটিৰ জিলিকনি লেপি মই
নতুন পুৱাৰ ছবি চাওঁ
মহাভাৰতৰ বাটে
পৃথিৱীৰ সবাহলৈ যাওঁ।

মোৰ অন্তৰত জ্বলি থকা
প্ৰতিভা লেখাৰে
শুই থকা লাখো শিল্পীৰ
অন্তৰত থকা প্ৰতিভাৰ
তেল আৰু শলিতা থকাৰ
এতিয়াও যিটিৰ শিখা জ্বলা নাই,
সেইবোৰ শলিতাত
মোৰ চাকিটিৰে গৈ অগ্নি পৰশাই
সহস্ৰ প্ৰতিভা-চাকি তোলে উজ্বলাই।

লক্ষ লক্ষ শিল্পী-প্ৰাণ
কৰি উদ্বোধিত
চিৰসুন্দৰক নমাবলৈ পৃথিৱীলৈ
সমবায় পোহৰৰ দীপালী জ্বলাওঁ।

জনতাৰ কপালৰ আন্ধাৰ ভাগ্যলেখা
পোহৰবে ধুই মই

ভুবনবিজয়ী লেখনীৰে
মহাজীৱনৰ এক মহাভাগ্য লেখা
অঙ্কিত কৰি থৈ যাওঁ।

ৰোধ কৰিবলৈ যত
আন্ধাৰৰ দৈত্য-দানৱ
জ্যোতি-মন্ত্ৰে
বিপ্লৱৰ শঙ্খ বজাওঁ।

ব্যক্তি-স্বাৰ্থ জীৱনৰ লোহাৰ দুৱাৰ ভাঙি
সমূহীয়া স্বাৰ্থৰ মহান জীৱনলৈ মই ব্যাপি যাওঁ
তেতিয়াহে ব্যক্তিত্বৰ সত্যমূল্যে স্বাধীনতা পাওঁ,
ব্যক্তিত্বৰ পূৰ্ণ প্ৰকাশ
ব্যক্তিত্বৰ মহান বিকাশ
জনতাৰ বাইজৰ অন্তৰত পাওঁ।

মই শিল্পী পোহৰলৈ যাওঁ—
প্ৰশান্ত
অশান্ত
অপৰিশ্ৰান্ত মহাসাগৰৰ পাৰে পাৰে
বিচিত্ৰ সংস্কৃতিৰ দুৱাৰে দুৱাৰে
ঘূৰি ঘূৰি
শিল্পী-মনৰ কথা কওঁ,
বিশ্বমানৱৰ মই প্ৰাণৰ বেদনা-ব্যথা
আপোনাৰ দুখ কৰি লওঁ,
মই, মই, পৃথিৱীৰে জনতাক
মইৰূপে দেখি
মই হৈও, মই আমি হওঁ।

আমিৰূপী মোতে
জনতাৰ জীৱনৰ দ্বন্দ্ব জাগৰিত
মোৰ এই শিল্পীৰ মনত, প্ৰাণত,
পৃথিৱীখনেই হ'ল প্ৰতিফলিত।

আন যত জীৱনৰ নানা বিভাগৰ
বিদ্বান পণ্ডিত
কৰি আজীৱন
অনুশীলন সংস্কৃতিৰ
শিক্ষা-দীক্ষাৰে গৈ
সাৱটিব পৰা হয় বিশ্ববাসীক;

মই কিন্তু শিল্পী-প্ৰাণে
গাঁৱৰ গণ্ডিতো থাকি
উপজিয়ে হৈ আছোঁ বিশ্বনাগৰিক।

লভি জন্ম মানুহৰ
দেখি এই বিশ্বমনোহৰ
ভাবোঁ মোৰ ঘৰ,
যাকে দেখোঁ তাকে ভাবোঁ আপোনাৰ জন বুলি
কেও নোহে পৰ।

মই শিল্পী, ময়ে ব্যক্তি
সমষ্টিত মই—
ব্যক্তিত্বৰ সীমান্ত ভাঙি
ব্যাপি বহু ব্যক্তিক সমষ্টিত
সমষ্টিৰে প্ৰগতিৰ সুতীক্ষ্ণ বৰছামুখ হৈ
আন্ধাৰৰ বক্ষ ভেদি
লৈ যাওঁ জনতাক পোহৰলৈ।

ভৱিষ্যৰ বাট ফালি যাওঁ
ব্যক্তি আৰু সমষ্টিৰ বিভ্রান্তি আঁতৰাই
মই মোৰ ব্যক্তিত্বকো নেহেকৰাওঁ—
ব্যক্তিত্বৰ মহাপ্রকাশ
ব্যক্তিত্বৰ চৰম বিকাশ
মহাসমষ্টিৰ মহাতীৰ্থত পাওঁ।

অতীতৰ ভ্রান্তিযুক্ত ভৱিষ্য মানৱৰ
অভূতপূৰ্ব্ব এক বাস্তৱৰ সপোন দেখোঁতা
শিল্পী মই
অভিনৱ সমষ্টিক—ব্যক্তিত্বৰ
পাতনি পেলাওঁ।

'দৈনিক অসমীয়া'
ডিব্রুগড়,
৫ ছেপ্তেম্বৰ, ১৯৪৮

নৱবিপ্লৱী কবি জাগে

ঃ প্ৰথম উচ্ছ্বাস ঃ

নৱ জনজীৱনৰ অৰুণ অগ্নিস্নাত
নৱবিপ্লৱী কবি জাগে
আলোক আশিস জাগে
আগ্নেয়গিৰি সম—
ভোহাৰি-বিদাৰি-ভাঙি-বিস্ফোৰি পৃথিৱীৰ গৰ্ভ
জাগে বিদ্ৰোহী কবি উদ্গাৰি অগণিত অগ্নি-স্ফুলিঙ্গ।

আকাশ-পৱন জুৰি জুই-ধোঁৱা ধূলি-বালি সিঁচৰি বিচৰি
দিয়ে জ্বলন্ত অঙ্গ,
বিচ্ছুৰি দিশে দিশে
আকাশে আকাশে—
তাৰ শিখা উল্লাস
তাৰ প্ৰিয় দহন-বিলাস।

অনাগত পৃথিৱীৰ জীৱনৰ জননীৰূপা
যি মহাপঙ্কই
হিয়াভগা কান্দোনৰে
আউলীবাউলী হৈ
প্ৰকাশৰ বাবে উৱাউলী,
সেই মহাপঙ্কৰ পিয়াহৰ জুই শুহি
কালৰ জলধি ভেদি
অনল কমল সম কৰি উঠি হাঁহি ফুলি

পাহিয়ে পাহিয়ে লিখা সোণ-জুই-পানীৰে
বিপ্লৱী কৱিতাৱলী।

শতাব্দী শতাব্দী ধৰি পাৰম্পৰাবাদী
সভ্যতাৰ—
গছকত
খছকত
জহি খহি গৈ,
নিৰাশাৰ পঙ্কত
অনশনত
মৌন মূছকছ হৈ,
সন্ত্ৰাসিত যি জনতা যুগে যুগে
দুখ-বেদনাৰে ভৰা
কাঁইটীয়া
সঙ্কোচৰ লাজুকী বনতে আছে ক্ষীণ
প্ৰাণে শুই;

তাৰ
ইকৰা পাতেৰে সজা ভগাছিগা
গোঁসাই-ঘৰত
মাটিৰ থাপনাতে
জ্বল মোৰ ফিৰিঙতি
হৈ সোণ-জুই—

তাৰ
তেল নথকা চাকিত
তয়েই শলিতা হৈ জ্বলি থাক, জ্বলি থাক
অনিৰ্ব্বাপিত।

অশ্রুত অগীত যি ব্যক্তিৰ দুখিতৰ গানে
আলোকৰ ধ্বনি শুনি
প্ৰকাশ বিচাৰি ফুৰি
গুমৰি গুমৰি বুকু ধুনে—

আশাৰ যি অৱচিত ৰাগে
সুৰচিত সুৰত সঞ্চাৰ মাগে,
মুক্তি, মুক্তি বুলি আশাত কৰিছে ঘনে
ৰোহত কামুৰি ওঁঠ
নিচুক নহওঁ বুলি
উচুপি উঠিছে মনে মনে ;

অযোজিত ছন্দই
অনাহত তালে
নৱহিল্লোলে
আনন্দ কম্পনে
উন্মাদ আলোড়নে
ভূমিকম্প আনে
ক্ষণে ক্ষণে

দুৰ্দ্দম গান-সুৰ
অদম্য ছন্দ
অপ্ৰকাশ বেদনাৰে মহাবিক্ষুব্ধ,
মোৰ কণ্ঠ বক্ষ ফালি আজি অনিৰুদ্ধ
আজি মহাজাগৰণ প্ৰয়াসী
পূৰ্ণপ্ৰকাশ অভিলাষী।

আপোন গানেৰে মই আপুনি মতলীয়া
আপোনাৰ সুৰত বলিয়া

আপুনিয়ে গাঁথি যোৱা ছন্দে-বিছন্দে
জুই-দেওধাই উঠি খলকিছোঁ বিশ্ব মহানন্দে।

সুৰত ঝলসিছে বিজুলীৰ দ্যুতি
গানে গানে উন্মেষে প্ৰতিভাৰ জ্যোতি
পাৰ ভাঙো ভাঙো কবি
সীমান্ত উছলি
হ'ব খোজে কক্ষচ্যুতি।

মই অদ্‌ভুত ছান্দিক
বিচিত্ৰ মাত্ৰিক
ময়ে মহামানৱৰ নৱতম যজ্ঞৰ নৱাগত অগ্নিহোত্ৰী
কেন্দ্ৰীভূত য'ত
সমাগত
অলিখিত
গানৰ দীপনেৰে সুৰৰ জ্বলনেৰে
সুন্দৰ স্ফুটনেৰে ভাব পীড়নেৰে দুঃখৰ দহনেৰে
দহি দহি জ্বলিপুৰি
জ্বালামুখী কবি মই অশ্ৰুত কীৰ্ত্তি।

ঃ দ্বিতীয় উচ্ছ্বাস ঃ

নৱবিপ্লৱী কবি জাগে
আগ্নেয়গিৰি সম
আপোনাৰ জ্যোতিৰেই আপুনি উদ্ভাসে
আপোনাৰে বুকু ফালি
দিয়ে ঢালি

কবিতাৰ বান—
ছন্দ-বৰ্ণ-সুৰ-লয়-তান
গান
তপত তেজৰ দৰে বৈ যায়
লগে লগে লৈ যায়
ফুটন্ত প্ৰাণ
সঞ্জীৱনৰ অভিযান।

পৃথিৱীৰ গৰ্ভত
গলিত সোণৰ আছে তপ্ত সাগৰ,
তাতে জহিখহি গৈ উতলি উতলি আছে
অতীতৰ সভ্যতাৰ কনক নগৰ;

হীৰা-মণি-মুকুতাও
গলি পমি আছে তাতে
আছে কীৰ্ত্তি মাৰ যোৱা যত দানৱৰ
যক্ষৰ, ৰক্ষৰ,
দেৱতা, অসুৰৰ
আৰু
মানৱৰ;

কত ভাব, কত ভাষা
আশা-নিৰাশা
কলিতে মৰহি যোৱা সুফুলা পাহি,
অকালতে চকু মুদা অকুমাৰী ৰূপহীৰ সুফুটা হাঁহি,
মেল খোৱা মনীষাৰ প্ৰতিভাৰ
বাজোঁ কি নাবাজোঁতে
নহাকৈয়ে উভতিলে

কিবাৰ অভিমানেৰে
সি সুৰ বাণী
সাজোঁতেই ভাগি যোৱা যতবোৰ
পৃথিৱীৰ নবজোৱা বাঁহী ;

হাঁহিবলে', মাতিবলে', ফুলিবলে', নাচিবলে'
নৱ নৱ ভঙ্গে ধেমালি খেলিবলে'
বিকাশত প্ৰকাশিবলে'
আলোকৰ চুম্বন
স্পৰ্শন মাগি
সৃষ্টিৰ পুলকত অবগাহি ;

আলোকৰ বিৰহত
আধাফুটা সৃষ্টিয়ে
কান্দি শুই আছিলে যি মাটিৰ বুকত
জীৱনৰ অধিকাৰ বিচাৰে আহি।

লক্ষ বাতিৰে জ্বলা সভ্যতাৰ গছাৰ তলত
ছাঁৰ আন্ধাৰত
যি প্ৰাণীয়ে তেল আৰু শলিতা যোগায়
এদিনলে' প্ৰদীপৰ পোহৰ নাপায়,
গছাৰ তলৰ সেই শিল-ধূলি-বালিতেই
জীৱনৰ বিননি বিনায়
জীৱনৰ প্ৰকাশ নাপায়
উপজি পচি মৰি যায়,
জেকা জেলুকীয়া তাৰ
শেলুকীয়া বোকাতেই
জহি পচি যায়

ৰ'দৰ নেদেখা মুখ অৰণ্য-গৰ্ভৰ
ওখ বন-বিটপীৰ
ঢাক খাই
উশাহ নাপায়
মৰি যোৱা উদ্ভিদপ্ৰায়।

মোৰ কবিতাই
সিহঁতৰ কান্দোনৰ ৰোল শুনি
তালৈকে যায়,
বীভৎস সি দিঠকত
ছন্দ হেৰুৱাই,
থোকাথুকিকৈ
বেদনাৰ পীড়নত
বেসুৰীয়া সুৰত
ইনাইবিনায়।

বিকৃত ছন্দত
বিকৃত জীৱনৰ
জ্বলিছে স্বৰূপ
মহত্ত্বাভিমানীক কৰি বিদ্ৰূপ।
ফুলৰাণী কবিতাই
ফুল-মালা ছিঙি-ভাঙি
সোণ-হীৰা-কেৰুমণি
দলিয়াই—
হ'লগৈ আতুৰা সেৱিকা,
লীলায়িত ছন্দ এৰি থৈ গঢ়ি ল'লে
নৱতম ছন্দ বাস্তৱিকা।